

Økokritisk litteratur- undervisning i gymnasiet

Med jazzede samtaler og ældre tekster

LOUISE ROSENDAL BANG, POSTDOC PÅ SYDDANSK UNIVERSITET

Miljø og klima blev i 2023 skrevet ind i gymnasiernes formålsparagraf. Her står der under dannelsesbeskrivelsen, at eleverne skal ”lære at forholde sig reflekterende og ansvarligt til deres omverden, herunder medmennesker, natur, miljø, klima og samfund, og til deres udvikling” (emu, 2024). Med en sådan formulering lægges der op til ikke blot at arbejde med temaerne ud fra naturvidenskabelige vinkler, men også humanistiske. I denne artikel præsenterer jeg et undervisningsforløb udviklet i det igangværende forskningsprojekt *Økoliteracy i danskfaget: Mod en grøn litteraturhistorie*, hvor eleverne har arbejdet med økokritiske læsninger af ældre, litterære tekster blandt andet gennem såkaldte jazzede litteratursamtaler. Forløbet giver eleverne mulighed for gennem litteraturen at reflektere dybere og på en undersøgende måde over dynamikker mellem natur og menneske. Formålet er at gøre eleverne bevidste om miljø- og klimaproblematikkernes kulturelle rødder samt at udvikle deres kompetencer i litterær analyse.

Før, så var det måske bare noget med at udlede mindst muligt CO₂, altså sådan hvordan kan vi skabe nogle ting, der gør det mere CO₂-neutralt. Men nu kommer jeg også til at tænke på, da jeg sad i bussen, hvor meget der rent faktisk er menneskeskabt af landet, hvor meget kulturen har taget over i forhold til natur. Der er kun et lille stykke, hvor der er marker, men de er jo stadig menneskeskabte, det er jo stadig ... i hvert fald ser jeg det sådan, at det er jo menneskene, der ligesom udnytter de marker dér til at ... ja, til deres egen fordel.

Citatet stammer fra Simon, der reflekterer over miljø- og klimaproblematikker i forbindelse med forløbet om økokritisk litteraturundervisning fra vores forskningsprojekt, som han har deltaget i. Han går på 2. årgang i en STX-klasse. Eleverne har lært om centrale begreber inden for økokritikken, og derefter har de relateret begreberne til litterære tekster. Som Simons udsagn vidner om, har det blandt andet ført til indsigt i, at løsningerne på miljø- og klimaproblematikkerne ikke kun skal hentes i teknologien. Kulturen spiller en mindst lige så vigtig rolle.

Formålet med økokritikken er at skabe viden om de kulturelle strukturer, der driver miljøkriserne, og som må studeres og forstås, hvis vi vil tage livtag med dem (Skiveren & Gregersen, 2023). Gennem litteratur eller andre kulturprodukter udforsker økokritikere således, hvordan vi kan blive klogere på vores idéer, vaner, normer, følelser og magtforhold som en nøgle til at bevidstgøre om miljø- og klimakriserne og i sidste ende skabe ændring (Furuseth & Hennig, 2023). I forskningsprojektet *Økoliteracy i danskfaget: Mod en grøn litteraturhistorie* undersøger vi, hvad centrale tekster fra dansk litteraturhistorie kan fortælle os om, hvad det er for en kultur, der driver vores nuværende miljø- og klimakriser. Disse indsigter bringer vi med ind i klasserummet og underviser i teksterne ud fra.

” **Formålet med økokritikken er at skabe viden om de kulturelle strukturer, der driver miljøkriserne, og som må studeres og forstås, hvis vi vil tage livtag med dem.**

I det følgende beskriver jeg den økokritiske metode og de tekster, vi har arbejdet med, og jeg giver et kort rids af forskellige didaktiske tilgange til elevernes tilegnelse af begreberne. Derefter sætter jeg fokus på den samtalemodel, som jeg kalder den jazzede samtale, hvor eleverne selvstændigt og improviserende byder ind og deler deres økokritiske perspektiver på teksten med læreren og resten af elevgruppen. Endelig kommer jeg med nogle perspektiver på økokritikkens potentialer i de gymnasiale uddannelser.

Økokritisk metode

Tekster kan indeholde temaer om klima og miljø, men de er ikke i sig selv økokritiske. Økokritikken er derimod en analysemetode og kan i princippet anvendes på al litteratur, også den, der ikke tematiserer global opvarmning. Spørgsmålet er, hvordan man udfører en sådan analyse. Helt overordnet studerer man forholdet mellem det menneskelige og det ikke-menneskelige eller kulturen og naturen (Garrard, 2004), som det kommer til udtryk i en given tekst. For eksempel er eleverne i projektet blevet introduceret til følgende digt af Eske K. Mathiesen (2002), hvor de har undersøgt, hvordan teksten iscenesætter henholdsvis naturen og kulturen og forholdet mellem de to:

Haven er for lille til
de mange påskeliljer.
De har sprængt sig ud
gennem hækken, vrimler nu ned
i grøften og hen over marken. Forskrækket
springer fårene og lammene til side.

Umiddelbart er der masser af natur i form af have, påskeliljer, hæk, grøft, mark, får og lam. Men i virkeligheden er meget af naturen kultur, eller rettere kultiveret natur. Haven er ikke vild natur, men menneskestyret, domesticeret og kontrolleret. Hækken er noget, vi mennesker sætter op for at afgrænse, og selv grøften er noget, vi har rettet ud langs markerne for at aflede vandet. Det mest vilde natur i digtet er påskeliljerne, som ikke lader sig kontrollere og hegne ind af haven, men springer ud af den og er vilde, ustyrlige og ukontrollérbare. Vi kan godt tro, at vi kan indhegne naturen, at vi kan bemestre påskeliljerne, men når det kommer til stykket, stikker naturen af og gør ting, vi ikke havde forudset (Skiveren & Gregersen, 2015). Når naturen på den måde anskues som det fundamentale, som centrum af universet, og mennesket og kulturen som noget sekundært, der ikke kan kontrollere naturen, er det i et økokritisk perspektiv et udtryk for *biocentrisme*. Dette begreb står i modsætning til *antropocentrisme*, hvor mennesket og de menneskelige behov er sat i centrum.

En økokritisk analyse består således grundlæggende i at aflæse tekstens eventuelle repræsentationer af på den ene side det ikke-menneskelige/naturen og på den anden side det menneskelige/kulturen samt i at overveje, hvordan de to størrelser forholder sig til hinanden. Sætter teksten naturen i centrum, er der tale om et biocentrisk verdenssyn, og sætter den omvendt kulturen i centrum, er der tale om et antropocentrisk:

Det ikke-menneskelige	Han indaandede i lange, nydende Drag den snekolde Luft, saae på Skyerne, der sejlede afsted dybt under ham i Dalen, og kom i Løbet af disse Timer i et Forhold til Naturen, som han ikke før havde kendt. (Pontoppidan, 1898/1918, s. 282).	Det menneskelige
Natur		Kultur
<i>Biocentrisme</i>		<i>Antropocentrisme</i>

Figur 1: Spændingsfeltet mellem natur og kultur som en grundlæggende overvejelse ved den økokritiske tilgang. Uddrag fra Pontoppidans roman *Lykke Per*.

Det egentlige analyseværktøj er de økokritiske begreber. En forudsætning for, at eleverne kan udføre en økokritisk analyse, er, at de tilegner sig begreberne, så det giver mening for dem, hvad de dækker over. Udover biocentrisme og antropocentrisme har vi introduceret og forklaret begreberne *naturinstrumentalisme*, *petrokultur* og *naturforestillinger*, og hvert begreb har vi relateret til en tekst af henholdsvis Henrik Pontoppidan, Emil Bønnelycke og Per Højholt.

Økokritisk læsning af ældre tekster

Umiddelbart er forbindelsen mellem ældre tekster og de miljø- og klimaproblematikker, vi står med i dag, svær at få øje på. Men ved nærmere eftersyn er en del af teksterne rige på naturbeskrivelser, som kan sige noget om det forhold til naturen, vi har arvet fra vores forfædre. Derudover står vi med den udfordring, at eleverne har svært ved at forholde sig til de ældre tekster, dels fordi de er vanskelige at afkode rent sprogligt, og dels fordi indholdet nogle gange kan synes langt fra den nutidige virkelighed. Vores håb er at vække teksterne til live ved først at læse dem højt for eleverne, afklare vanskelige ord, så sproget ikke er en barriere for forståelsen, og endelig at fortolke dem ud fra økokritikkens aktualitet. I det næste beskriver jeg, hvordan vi har arbejdet med de økokritiske begreber i henhold til teksterne.

” ... ved nærmere eftersyn er en del af teksterne rige på naturbeskrivelser, som kan sige noget om det forhold til naturen, vi har arvet fra vores forfædre.

Naturinstrumentalisme, Pontoppidan og elevgruppesamtaler

Begrebet *naturinstrumentalisme* dækker over brugen af naturen som et instrument, et redskab eller en ressource for menneskelige formål. Det ses i Henrik Pontoppidans *Lykke-Per* (1898/1918) fra det moderne gennembrud, som blandt andet handler om ingeniørkunstens fremvækst og Pers antropocentriske storhedsvanvid som tidstypisk for det moderne. Samtidig er der også i fortællingen repræsentanter fra romantikken, som abonnerer på biocentrisk tilknytning til naturen, hvor det ikke-menneskelige har sit eget liv, som udfolder sig hinsides mennesket og dets kultur. Vi har arbejdet med uddrag fra to af romanens kapitler. Her har eleverne i gruppesamtaler drøftet, hvor det naturinstrumentalistiske skal ses, og de har koblet biocentriske og antropocentriske verdenssyn til forskellige af tekstens karakterer. Desuden har de hver især skullet finde et citat fra et af uddragene og derefter diskutere, hvordan det siger noget om forholdet mellem menneske og natur. Efter elevgruppesamtalerne har der været en opsamlende klassesamtale, hvor læreren har spurgt til elevernes perspektiver og er kommet ind på de pointer, som eleverne ikke har fået drøftet i grupperne.

Petrokultur, Bønnelycke og par-arbejde

Begrebet *petrokultur* repræsenterer de kulturelle praksisser og forestillinger om det gode liv, som er vundet frem i takt med industrialiseringen, og som på forskellige måder er præget af olie. Det gælder ikke mindst den mobilitet, som vi i dag tager for givet, men som kun er blevet mulig med udbredelsen af fossile energikilder og de moderne transportmidler – tog, fly og biler – de driver. I Emil Bønnelyckes prosadigt ”Aarhundredet” (1918) fra mellemkrigstidens avantgarde ser vi en kærlighed til og besyngelse af den industrielle logistik og petrokulturen. Mens avantgarden ofte er blevet analyseret gennem en æstetisk linse og hyldet for dens radikale formeksperimenter, vil økokritikere være mere skeptiske og kritisere fascinationen af det moderne livs bevægelsesfrihed og fossildrevne teknologier. Her har eleverne arbejdet med teksten to og to. De har læst digtet højt for hinanden og taget stilling til genre og handling samt til Bønnelyckes holdning til mobilitet. Endelig har de set en SAS-reklame og perspektiveret Bønnelyckes tekst til vores forhold til olie i dag.

Naturforestillinger, Højholt og kreativ skriveøvelse

Naturforestillinger hentyder til den bevidsthed om naturen som en kulturel konstruktion, som præger dele af sluttressernes litteratur. Bevidstheden er tydelig i Per Højholts digt ”Gittes monolog om naturen” (1984), som peger på umuligheden af at nå ud til den ægte natur. I stedet udstiller digtet Gittes romantiske forestillinger om naturen, som hun har fået overleveret kulturelt gennem et hav af klichéer og faste vendinger, som for eksempel ”man ska’ bare vær’ eet me’en.” Digtet rummer en ironisk distance til disse forestillinger. Læseren skal grine af Gitte, der ikke engang mestrer sit eget sprog. Hendes forestillinger om naturen som noget, man skal nyde i harmoniske og sansenære møder, er ikke bare illusioner, de er også miljømæssigt problematiske, idet de foregår side om side med dyrkelsen af petrokulturen, i kraft af karakterernes fascination af rally og privatbilisme. Således forstærker de romantiske naturforestillinger i dette tilfælde petrokulturen. I denne sammenhæng har eleverne individuelt skrevet en tekst ud fra opgaveformuleringen: ”Forestil dig, at du er et træ, et dyr, et bærr, et blad eller lignende, der befinder sig i og lever ude i naturen, hvor Gitte og Preben så kommer ud i deres bil. Skriv et lille narrativ om din oplevelse – som fx et (prosa-)digt eller en lille, kort fortælling.”

Hver gang et af de økokritiske begreber er blevet introduceret og forklaret, har læreren kort repeteret det i næste lektion, før et nyt begreb er blevet introduceret. Desuden har læreren faciliteret opsamlende klassesamtaler undervejs og sikret en tydelig kobling mellem begreb og tekst. Efter eleverne i takt med arbejdet med de tre tekster har tilegnet sig begreberne, er de blevet introduceret for den jazzede samtalemodel, som fungerer sådan, at eleverne selvstændigt tager ordet og improviserer deres egne refleksioner frem i forhold til en tekst, der læses *prima vista*, det vil sige under seancen. Den overordnede tanke med sammensætningen af det samlede forløb er, at eleverne tilegner sig begreberne i en progression, der går fra lærerens introduktion af det enkelte begreb over opgavefaciliteret arbejde med begrebet i relation til teksten og til endelig på egen hånd under den jazzede samtale at undersøge en ny tekst og relatere den til det eller de økokritiske begreb(er), som de læser og fortolker sig frem til er relevante i forhold til netop dén tekst.

Den jazzede samtale

Jeg har udarbejdet den jazzede samtalemodel på baggrund af mine undersøgelser af samtalerne på Forfatterskolen i København i forbindelse med et tidligere forskningsprojekt (Rosendal Bang, 2022). Modellen lægger op til flerstemmige og autentiske lærer-elev-samtaler i tråd med Olga Dysthes idealer (1995/1997). Men hvor Dysthe er optaget af, hvilke typer af spørgsmål læreren stiller, går den jazzede samtale ud på slet ikke at stille nogen spørgsmål. I stedet formulerer læreren for eleverne, hvad hun iagttager og tænker om alt fra tekstens mindste dele til dens mere overord-

nede udtryk. Elevernes opgave er dermed ikke at svare på spørgsmål, men selv at tage ordet og gøre det samme (Rosendal Bang, 2024). Denne symmetri mellem lærer og elever, hvad angår selve samtaleformen, er imidlertid ikke ensbetydende med symmetri i rollefordelingen, hvor læreren stadig er den erfarne læser og har ansvaret for, at der også tales om teksten ud fra danskfaglige begreber. Fraværet af spørgsmål betyder, at det bliver mere ubestemt, hvem som taler hvornår, og hvad der tales om. Det giver en ustruktureret turtagning, som kan minde om jazzmusikers uforberedte og improviserende måde at spille på, og som giver den enkelte elev mulighed for at gå solo og tale i længere tid ad gangen og på den måde opøve sin egen litterære stemme. Den måde at gøre turtagning på går hånd i hånd med en undersøgende tilgang til teksten, hvor elever og lærer kan tænke højt sammen og dele deres umiddelbare refleksioner. Det lader sig især gøre, fordi ikke flere end otte til tolv elever deltager ad gangen. Så opstår der et nærværende og intuitivt fordybelsesrum, hvor det kun er teksten og de indtryk, den danner, det handler om.

” **Fraværet af spørgsmål betyder, at det bliver mere ubestemt, hvem som taler hvornår, og hvad der tales om. Det giver en ustruktureret turtagning, som kan minde om jazzmusikers uforberedte og improviserende måde at spille på.**

For at eleverne kan bidrage så meget som muligt, må de introduceres til normerne for samtaleformen. I forskningsforløbet har jeg først forklaret dem om forskellige turtagningsrutiner og så introduceret den jazzede samtalemodel. Her har jeg vist dem denne model (figur 2), som illustrerer den improviserende dynamik, og som samtidigt fungerer som en vejledning i, hvordan de skal forholde sig til både teksten og samtalen:

Figur 2: Den improviserende dynamik under den jazzede samtaleform (Rosendal Bang, 2024).

De omkringliggende små bobler indikerer, at nogle tanker er flygtige og forsvinder hurtigt igen, mens andre bundfælder sig og bliver til dybere refleksioner, og at det er legitimt at dele begge typer af tanker med resten af gruppen. Det er desuden væsentligt, at tempoet i samtalen veksler. Det langsomme tempo giver sig udslag i lange tænkepauser, hvor alle har tid til at læse sig tættere på teksten og lægge mærke til ord og udtryk, mens det hurtige viser sig, når flere er blevet optaget af

et bestemt aspekt og deler det med gruppen. Som en hjælp til eleverne ser de også nedenstående guide, inden samtalen går i gang.

- ▶ Tag selv ordet, når du vil sige noget.
- ▶ Del en iagttagelse, når det falder dig naturligt.
- ▶ Hold tænkepauser, mens du taler.
- ▶ Brug de lange pauser mellem taleturene til at granske teksten.
- ▶ Du må gerne taletænke, også selvom det betyder, at du famler lidt efter ordene.
- ▶ Hvis du tvivler, er kritisk eller uenig, må du gerne sige det.
- ▶ Giv dig god tid til at tale længe, når du virkelig føler, at du har noget på hjerte.
- ▶ Vær god til at lytte.

Det er oplagt at kombinere den økokritiske analysemetode med en fri samtaleform som den jazzede, hvor der også er forholdsvist meget opmærksomhed på teksten. Ved den økokritiske analysemetode går man ikke systematisk til værks ud fra kategorier som for eksempel personkarakteristik, komposition, fortællestil og så videre. Udgangspunktet er teksten og det frie blik på den, og i løbet af læsningen handler det så om at reflektere over, hvilke af de økokritiske begreber det giver mening at bringe i spil. Den selvstændighed, som eleverne herved opdyrker, kombineret med den faglighed, der ligger i at analysere tekster ud fra økokritikkens litterære konventioner, er udviklede for deres kompetencer i litterær analyse.

I én af de jazzede samtaler fra forskningsforløbet læste jeg lyddigtet "Morgensønat" af Alberte Klysner (2016) højt for eleverne. Digtet består udelukkende af lydord, med undtagelse af titlen og få ord i selve teksten. En af eleverne kom ind på, at lyddigtene kan illustrere fuglelyde eller andre lyde fra naturen, og en anden pointerede, at når nu der ikke er deciderede ord i teksten, må det være, fordi det skal læses fra naturens perspektiv. Uden at nogen af eleverne nævnte det, var det et biocentrisk perspektiv, de udledte, og jeg byggede oven på deres betragtninger ved at ekspliciterer begrebet. Selvom jeg hovedsageligt fungerede som forskningsmedarbejder under forløbet, havde jeg under de jazzede samtaler funktion af lærer og betegner mig som sådan i eksemplerne:

- Lærer I må sige hvad som helst, som falder jer ind. I må gerne være risk takers og sige hvad som helst
- Elev A så vil jeg sige, at jeg fatter ingenting
- Elev B jeg tænker, at det måske er nogle fuglelyde eller noget
- Elev C ja, det gjorde jeg faktisk ogs'
- ...
- Elev D altså det ku' sagtens bare være så'n lydene ude på marken om morgenen, altså så'n øh fuglene og så vinden og ... øh ... hva' ellers der laver lyde
- ...
- Lærer vi skal lige ha' den hen i en økokritisk læsning
- Elev E altså man ka' jo sige, den er ik' beskrevet med ord ... som vi mennesker tit gør, så den kan være skrevet ud fra ... hva' et dyr vil tænke ... eller ... hva' et dyr vil høre i stedet for
- Lærer ja man ku' godt læse det her biocentrisk, altså det her med fraværet af ord ... så'n synes jeg godt, man ku' læse det ...

Selvom eleverne ikke af sig selv nævnte et økokritisk begreb, reflekterede de alligevel økokritisk. Nogle elever læste i højere grad digtet som et formdigt og mente, at opstillingen af ord danner form af fabriksskorstene, og andre støttede op om denne læsning ud fra den argumentation, at lydordene kan være gengivelsen af lydene fra en maskine. Også her reflekterede de økokritisk, selvom de ikke eksplicit nævnte den antropocentrisme, der kan forbindes med industriens fremdrift. I en anden jazzet samtale, om Dan Turèlls digt "Der er dejligt ude på landet" (1984), brugte elev Y eksplicit begrebet om naturforestillinger:

Lærer jeg ved ik', om vi lige kunne prøve lige at nærme os lidt øh ... et økokritisk blik på det her ... altså øh ... i forhold til Dan Turèlls øh ... indstilling til naturen og landet og så videre

Elev Y hele teksten er vel en naturforestilling om, hvordan ... det er ... at være på landet og bo på landet

Lærer ja

...

Lærer så ... der er ingen tvivl om, at det er ... en særlig ... forestilling om naturen, eller rettere landet, der kommer til udtryk igennem Dan Turèll her ik', det syn's jeg virkelig du har ret i.

Eleverne var gennemgående positive overfor den økokritiske analysemetode, også i forhold til de ældre tekster, som flere fandt mere vedkommende, når perspektivet var nutidigt og aktuelt. Omkring den jazzede samtale var mange af dem – efter de var blevet fortrolige med formen – også positive og nævnte, at det var befriende, men også anderledes ikke at blive ledt på sporet af spørgsmål fra læreren. I forhold til teksterne mente flere, at de huskede teksterne fra den jazzede samtale bemærkelsesværdigt godt, sammenlignet med andre tekster, de havde læst. Nogle elever oplevede det dog svært at falde ind og tage ordet, også selvom de var vant til at bidrage meget under almindelige klassesamtaler. I disse tilfælde eksperimenterede jeg med at arrangere en endnu mindre gruppe, og her gik det nemmere for dem.

” I forhold til teksterne mente flere, at de huskede teksterne fra den jazzede samtale bemærkelsesværdigt godt.

Økokritikkens potentialer i gymnasiet

Formuleringen i gymnasiernes formålsparagraf om, at eleverne skal lære at reflektere og tage ansvar i forhold til blandt andet natur, klima og miljø, antyder, at bæredygtighedsundervisningen skal gøres bredere, så den ikke kun inkluderer de naturvidenskabelige fag. Den økokritiske didaktik, som jeg har præsenteret i artiklen, er et bud på, hvordan eleverne i danskundervisningen kan reflektere over miljø- og klimaproblematikkernes kulturelle rødder med det formål i sidste ende at tage ansvar og være med til at forandre.

Her er litteraturen relevant, fordi den afspejler mange facetter af menneskets kulturelt betingede vaner og handlemønstre gennem skiftende tider. Det er dog vigtigt, at den økokritiske metode ikke didaktiseres på en måde, så eleverne opfatter den for moraliserende, hvilket nemt kan ske uden eksplorative refleksioner med plads til forskellige iagttagelser, overvejelser, synspunkter og ændringer af synspunkter. Det vil nu også være misvisende at reducere økokritikken til en løftet pegefinger. For selvom metoden handler om erkendelse af rigtige og forkerte vaner, repræsenterer den samtidigt en række nøgterne og teoretiske begreber og perspektiver, der kan hjælpe os med

at reflektere over dynamikkerne mellem natur og menneske. Det er indsigten i disse overordnede dynamikker, som kan kvalificere elevernes perspektiver på hverdagens nære og konkrete virkelighed. Det ser vi hos Simon i artiklens indledning. Udsigten fra vinduet i bussen er ikke længere blot marker, som tager sig ud på en bestemt måde. For ham kan disse marker nu også betragtes som vidner om menneskets antropocentriske indgriben i naturens egen orden.

” Udsigten fra vinduet i bussen er ikke længere blot marker, som tager sig ud på en bestemt måde. For ham kan disse marker nu også betragtes som menneskets antropocentriske indgriben i naturens egen orden.

Måske er det en fordel for eleverne at kunne reflektere over katastrofale problemer gennem litterære tekster, fordi vi i det fiktive univers har helle fra den brutale virkelighed. Det betyder imidlertid ikke, at teksten kun er et middel til bæredygtighedstænkning. Den økokritiske metode udvikler også elevernes litterære kompetencer. Det træner og skærper det analytiske øje at læse og forstå en teksts dele og helhed ud fra bestemte begreber.

Tak

Tak for godt samarbejde med de involverede gymnasielærere Annette Weiss Garne og Ditte Eberth Timmermann samt projektets leder Tobias Skiveren. Og tak til Danmarks Frie Forskningsfond, der har støttet tilblivelsen af artiklen økonomisk (2102-00187B).

Referencer

- Bønnelycke, E. (1918). *Asfaltens sange*. Nordiske Forfatteres Forlag.
- Dysthe, O. (1995/1997). *Det flerstemmige klasserum*. Klim.
- Emu (2024, 19. februar). De gymnasiale uddannelsers formål. Lokaliseret d. 15. september 2024 på <https://emu.dk/stx/uddannelsens-formaal-og-historie/de-gymnasiale-uddannelsers-formaal>.
- Furuseth, S, & Hennig, R. (2023). *Økokritisk håndbok: Natur og miljø i litteraturen*. Universitetsforlaget.
- Garrard, G. (2004). *Ecocriticism*. Routledge.
- Højholt, P. (1984). *Gittes monologer*. Schönberg.
- Klysner, A. (2016). Morgensonate. *Hvedekorn, 1*, 11-12.
- Mathiesen, E. K. (2002). *Digte fra marsken*. Gullanders Bogtrykkeri.
- Pontoppidan, H. (1898/1918). *Lykke-Per*. Gyldendals Tranebøger.
- Rosendal Bang, L. (2024). Et supplement til spørgsmål-svar-rutinen: Jazzede samtaler om litterære tekster. I J. Fibiger, A. Quist Henkel, S. Kjerkegaard & T. Skiveren (red.), *Verden i litteraturen – litteraturen i verden* (s. 87-104). Samfundslitteratur.
- Rosendal Bang, L. (2024). *Litteratursamtaler efter gehør – i grundskolens danskundervisning*. Akademisk Forlag.
- Rosendal Bang, L. (2022). *Lærerstyrede tekstsamtaler: Analyser af samtaler på Forfatterskolen i København og i gymnasiet*. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet.
- Skiveren, T., & Gregersen, M. (2023). Økokritik. I J. Fibiger & N. Mølgaard (red.), *Litteraturens tilgange* (s. 407-426). Hans Reitzels Forlag.
- Skiveren, T., & Gregersen, M. (2015). *Eske K. Mathiesen. En monografi*. Arena.
- Turèll, D. (1984). *Kom forbi: Sange og recitationer*. Borgen.

Om forfatteren

Louise Rosendal Bang er postdoc på Institut for Medier, Design og Uddannelsesvidenskab på Syddansk Universitet. Hun har skrevet ph.d.-afhandling på Aarhus Universitet om litterære samtaler i gymnasiet og på Forfatterskolen i København og har på den baggrund også udgivet bogen *Litteratursamtaler efter gehør* fra Akademisk Forlag. Ud over mundtlig litteraturundervisning forsker hun også i økokritisk didaktik.

Faglige arrangementer

Har du lyst til at vide mere om, hvad der rører sig på læseområdet og få inspiration til din undervisning? Så afholder Nationalt Videncenter for Læsning løbende konferencer, workshops, webinarer og temadage. Læs om den enkelte aktivitet nedenfor, og tilmeld dig ved at klikke på datoen.

8. maj 2025, Aarhus

Læsekultur: Fra toddler til teen

Få ny viden om læsekultur, inspiration til litteraturredidaktik og strategier for læselyst på tværs af skole og dagtilbud. Forskere og praktikere med fingeren på pulsen deltager med oplæg. Mød Nina Christensen, Anna Karlskov Skyggebjerg, Irene Salling Kristensen, Kristiane Hauer, Marianne Eskebæk Larsen, Henriette Romme Lund og Gitte Storgaard Funch.

2. september 2025, København

Skriv med skrivestrategier

Elevs strategier for skrivning hører til de allermost effektive greb i undervisningen. Konkret kan det gøres ved tydeligt at rammesætte og stilladsere faser i skrivningen. På dette seminar deler vi erfaringer med strategibaseret skriveundervisning på tværs af fag. Du får viden om de metoder og principper for skriveundervisning, som udvikles netop nu i Nationalt Videncenter for Læsnings to projekter *Skrivesucces for elever i stovevanskeligheder* og *Lolland skriver*. Seminaret henvender sig til vejledere og lærere på mellemtrinnet og udskolingen.

19. september 2025, Aarhus

Temadag om økokritik

På denne temadag får du inspiration til at arbejde med økokritik og litteraturpædagogik. Kom med, når vi dykker ned i et overflødhedshorn af børne- og ungdomsbøger, forskning og litteratursamtaler med økokritiske briller. Temadagen henvender sig til lærere, læsevejledere, læreruddannelsen, bibliotekarer og kulturformidlere og er den anden i en række af arrangementer i tilknytning til Nationalt Videncenter for Læsnings tidsskrift *Viden om Literacy*, der formidler nyeste forskning og inspirerende praksisser inden for læsning, skrivning og sproglig udvikling.

29. september 2025, København & 3. oktober, Aarhus

Ordblind i fremmedsprogsundervisningen

Temadagens fokus er bedre deltagelsesmuligheder for ordblinde elever, studerende og kursister i fremmedsprogsundervisning. Du vil få konkrete bud på, hvordan undervisning kan imødekomme personer med læse- og skriveudfordringer, så ordblindhed ikke bliver en barriere for at udvikle et funktionelt fremmedsprog i tale og skrift. Temadagen henvender sig til alle, der arbejder med børn, unge og voksne i skriftsprogsvanskeligheder, fx fremmedsproglærere, special- og ordblindelærere, vejledere og studerende.

Scan qr-koden og få et overblik over alle faglige arrangementer.